

Tract. XV. Exam. VI.

moratione, memoria, veneratio, &c. Vel si insertum sit *ly bōdi*, omitteratur.

Nota, si petatur Missa ex festis B. V. extra illa eius festa, vel si petatur de Pentecoste, de festo Corporis Christi, de Passione Domini, legantur Votiva suis locis notatae, non verò Missa festi.

Potestine dici Missa votiva de quovis Sancto Canonizato?

Affirmo: Quia Ecclesia de eo concessit publicum Cultum. *Nota*, si sit Beatus, non canonizatus, eius Missa non potest dici extra Natalem eius.

LXVI. *Votum Statuum*, ut quotidie fiat Sacrum de B. V. presertim per unicus Sacerdotem, ut quotidie eam Missam celebret?

Ad 1. Quesitum partem affirmo, posse Statuo, consuetudine, vel Fundatoris voluntate constitui, ut prater Missam principalem de festo occurrente celebretur altera Votiva in festo quantumvis solemnis de B. V. etiam in certo Altari ad Cultum Deiparae amplificandum vel conservandum. Et ita praedicatur in Cathedrali Ecclesiae Constantiensis quotidie die Matutinis, ita ut nec in Paschate omitteratur. Nec hanc proximam improbat *S. Pius V.* Missali dicens: *Si frat Officium duplex vel semiduplex, Missam principalem eponere esse de die, quia illis verbis satis indicat, quod altera minus principalis, etiam in festo duplice possit esse Votiva.*

Ad 2. Quesitum partem Resp. quod statuo, vel consuetudine non possit induci obligatio, ut unus idemque Sacerdos quotidie celebret eam de Beata Virgine. Quia saltem unus dies ob humanas infirmities debet Sacerdoti relinquiri vacus. Et ita patet ex cap. *Significatione de Prebendis.*

Tenentur Sacerdos in die Animarum Missam offerre pro omnibus defunctis in genere?

Dico, consultum esse ut fiat haec, & practicetur unde, & Ecclesia in ea Missa fecit Collectam pro omnibus defunctis in communis; Praeceptum tamen non est aedique ab libitum applicari potest.

Ratio: Quia hoc praecipue nullibi extat.

Quid si Sacerdos in Missa de Requiem omittat Sequentiam Dies ira, ecce peccatum?

Peccatum solum venialiter, quia eam omitendo Missa proprie non mutatur, quia simplicitate non est pars integralis Missae. *Inmō* nec venialiter peccat, dum Rubrica dicit, quod possit dici pro arbitrio Sacerdotis: praecipue si eam omittat ex causa.

LXVII. Qui ex fundatione tenetur certò die, vel quotidie legere Requiem, tenetur in conscientia etiam in festis solemnibus?

Non tenetur, sed melius facit in festis solemnibus, v. gr. Duplicibus, ac Dominicis, uti & in Feris privilegiatis, id est, quibus festa duplicitur, dum sunt feria Hebdomadæ sanctæ, Paschatis, Pentecostes, &c. si legit Missam de die.

Ratio: Tum quia prudenter presumere potest, quod Fundator noluerit tales dies includere. Tum etiam, quia Sacerdos melius faciat conformando se universalis Ritus Ecclesiæ, quæ in Rubrica statuit, tunc potius non debere legi Missam de Requiem, quam non satis rationabiliter voluntati fundatoris, vel alterius potens Missam votiva obsecundari, qui satisfiat intentioni potenti rationabiliter, seu juxta regulas prudentie.

Nota tamen, quod, ut refert *Gavantus*, sacra Congregatio bis declaraverit, posse tolerari Missas de Requie in dupliciti, ut satis voluntati Fundatorum. Hac tamen consuetudo quantum ad Festa solemnia, non est facile introducenda, ubi introducta non est. Quia in re minor difficultas est de Festo, quod est Chori tantum, in quo etiam potest legi ad instantiam potens, ut satis eis devotioni erga defunatos, si ex denegatione valde turbaretur.

Dixi, in dupliciti; quia de semiduplici, vel simplici non est tanta difficultas, cum enim ex rationabili causa in eis possint dici Missæ votivas, potest etiam fundatoris; (cujus dispositio est habenda pro-

lege) facere fundationem, ut in illis legatur Requiem.

LXVIII. Possumus in festo dupliciti Chori, in qua potest celebrari solemne Requiem, v. g. in die Depositionis, Tertio, Septimo, Trigesimo, etiam legi Missæ private de Requiem?

Possumus: Quia Ecclesia videtur hos dies specialiter instituisse pro suffragio, & solatio defunctorum, ad eoque Rubrica huic institutioni cedit. Et ita fert praxis.

Quid si alibi sit consuetudo, ut etiam in festis de praecipto, vel in Dominica celebretur Missa solemnis de Requiem in Exequiis, possunt utiam Missæ private de Requiem dicī?

Possumus salem sub ipsis Exequiis, non potest, vel ante. Cur enim non concederetur Missa privata, si sit concessa solemnis de Requiem in & sub Exequiis, cum repenter pro una actu, cui proinde cedit solemnitas festi?

Dixi, in Exequiis; Si enim sit dies Anniversarius, vel Tertius, Septimus, Trigesimus, debet (uti & facultatis potest quam dies transpositionis) transferri, vel anticipari, nec eis credit festivitas diei, ad quam populus ex praecipto confluit.

Nota, quod quadam Missam de Requiem celebrandam in die obitus, in festis, debeat attendi consuetudo loci, juxta quam potest in eo loco, in quo vigeret celebrari Requiem in die obitus in festo prius classis, nisi sit unus ex majoribus, ut dies Paschæ, Pentecostes, &c. Juxta eamdem consuetudinem potest celebrari Requiem in die Cenæ Domini, & in Sabbato sancto, ita tamen, ut in Cenæ Domini fiat ante Missam solemnem diei, quia per eam temporis celebrandi pro hoc, & sequente die quasi clauditur: in Sabbato sancto autem potest dici ante, vel post Missam solemnem. Nam ies diebus Missæ privatae non sunt absolutè prohibite, ut patet in hoc Ex. n. 54. Sed N.B. standum esse consuetudini loci, LXIX. Nonna Missa de Requiem plus prodest defunctis quam alia?

Dico: Omnes Missæ ex opere operato sunt eiusdem valoris, attamen per se loquendo Missa de Requiem plus defunctionis prodest ex opere operantis, quia specialis fructus consurgit ex precibus Ecclesie specialiter ab ea instituti pro defunctionum suffragiis. Dixi, per se loquendo; quia exceptio est, si Sacerdos majore cum devotione sit celebratus de Sancto (cum ius est festum) quam de Requiem, & singulari fervore pro anima defuncti Sanctum roget.

Ex his colligetur, quod in festis Sanctorum Capellanus habens Missam fundatum de Requiem possit legere de festo, supposa prefata devotione maiore, qui supplere potest fructum ex dictis Ecclesie precibus consurgentem. Supposito etiam, quod hæres fundatoris, aliave de fundatione scientes non offendunt.

Ex his etiam resolvitur Quæstio: An qui stipendum accepti, ut legali Missam funebrem, eamque promisi, satisfaciat legendi eam de festo? Idem quæri potest de Missa votiva. Pro horum intelligentia vide *Rationem* n. 68. datum. Hinc noster de *La Crux* ait: Optimè satisfaciens dicendo Missam diei, quia sic conformans Regula Missalis, & saluberrimum consilium est ita facere. *Inmō* non excusat eum a peccato, qui in festis solemnibus omittit Missam diei, nisi juxta exceptiones jam insinuatas.

Quid si Sacerdos promisit Missam votivam certam pro die que eam juxta Rubricas legere licet, & legit aliam?

Peccatum contra fidelitatem, sed nonnisi venialiter, cum petens non patiatur damnum grave saltem. *Inmō* nec venialiter, si ex alio capite habeat rationabilem causam, vel si faceret ideo, ut Missam conformem Officio diei, quæ conformitas valde commendatur in Rubricis.

LXX. *Missa specialiter concessa uni Religioni, v. g. Missa Rossarii concessa nostro Ordini*, potest etiam legi ab aliis?

De Missa.

Negativè declaravit sacra Congregatio anno 1622, die 25. Junii. Unde alii Sacerdotes legant Missam votivam de B. V.

Nonne salem extranei licet eam legunt in ipso festo in eorumdem Religiosorum Ecclesiis?

Resp. *Negativè*, nisi per consuetudinem facta sit interpretatio Legis. Quia prohibito Congregationis facta est absolutè. Ergo pro quocunque loco.

Hinc sub *Urbano VIII*, qui decretem confirmavit sacra Rituum Congregatio prohibens omnino Missas a S. Congregatione non approbatas, & signanter Missas muncupatas S. Gregorii pro vivis & defunctis. Missam 15. Auxiliatorum, Missam de Patre eterno, & quacumque alias: ut supra non approbatas, subdit, exceptis tamen Missis Rosarii, & de Monte Carmelo, quæ sunt permisse Regularibus quibusdam, & iis dumtaxat, nec possunt ab aliis celebrari, euam in ipsorum Regularium Ecclesiis.

LXXI. *Cujus Missalis Ritus est servandus, præterit a Sacellano in Ecclesia Monialium?*

Servandus est Ritus Missalis Romani, juxta Bullam *S. Pii V.* eti præfatum. Excipiuntur illæ Religiones, & loca, quæ jam à 200. annis utuntur Missam proprio. Capellani Monialium debent celebrare Missam ipsarum Breviariorum, & Missali conformem, vel saltē (si alia non habeatur) ei valde conformem.

Stipendum pro Missa.

De hoc sufficiens actum est supra *Tract. 12. Exam. 5. num. 76.* in *Resp. ad 4. Oppos. & num. 77.* usque ad 78.

EXAMEN VII.

De Missa abruptione, interpolatione, partium omissione. De Cæremoniis Missæ, & defunctionibus, qui in ea occurtere possunt.

Q^UÆRO I. Licetne Missam incepit abrumpere, Q^U residuum omitting, vel semel ceptam resumere?

LXXII. Resp. 1. Mortaliter peccat, qui absque urgentissima cause Missam incepit abrumpit, etiam ante Canonem.

Ratio: Quia est maxima irreverentia, & sacrilegium.

Resp. 2. Talis abrumpens incurrit penam suspensionis, positam in c. *Nillus 3. de Cons. dist. 1. non tam excommunicationem latam, sed solū ferendam.* Quia in c. *Nihil 7. quest. 1.* de hoc casu dicitur: *Si quis hac temere præsumperit, excommunicatus sententiam sustinebit.* Ergo est ferenda, non lata.

Resp. 3. Ex legitima causa licitum est Missam incepit abrumpere, & omittere.

Declarat^rur cause: Prima est, si Sacerdote celebranti supervenient infirmitates, proper quam comode, & reverenter eam complere nequit. Secunda causa, si Sacerdote ante consecrationem imminet periculum vita, non solidi licet potest, sed & debet Missam abrumpere, & omittere, ne se & Sacramentum temere exponat periculum. Si vero una species esset iam consecrata, debet Sacerdos, si illo modo esset possit, statim consecrare etiam alteram, & mox sumere utramque, & abire, omnis alii Cæremoniis, ad quas in tanto periculo non obligatur. Si ex periculo, & meu mortis, non possit alteram speciem consecrare, dictum est supra *Tract. 12. Exam. 2. num. 16. ad 2. & ad 3.* distinguendo inter metum ortum à causa naturali, vel à causa libera, ab intrinseco, vel ab extrinseco. Ubi vide.

Tertia causa est, si celebrans ante consecrationem recordetur se non esse jejunum, vel se esse

suspensum, interdictum, irregularē, quæ sunt impedimenta juris, & ex omissione Missæ non sequatur scandalum.

Quarta, si excommunicatus non tolleratus nocte recedere à Missa, & Canon inceptus non sit. De quo vide *Tract. 14. Exam. 1. num. 14.*

Quinta, si ante Canonem ponatur cessatio à Diuinis vel Ecclesia consecrata violetur, & consecratis non gaudent privilegio celebrandi in Ecclesia viatoria. Porro si inter celebrandum ponetur interdicturn, Missa eset perficienda clausis januis.

Resp. 4. Missam semel ceptam, Canone jam incepto, resumere, seu repetrere à principio, vel Evangelium, &c. peccatum mortale est, quacumque ex causa fiat, etiam ob adventum Principis, vel Episcopi, vel aliorum ad Missam audiendam obligatorum; ast repetrere tantum Epistolam, vel Evangelium est solum veniale, si scandalum desit.

Ratio: Quia in primo casu est gravis, in secundum levis irreverentia.

QUÆRO II. Licetne Missam interpolare, seu intertrumpere?

LXXIII. Resp. 1. Non licet, absque justa cauètē tamen ex illa.

Ratio 1. p. Quia eset gravis irreverentia.

2. Pars patet ex praxi, qua interponitur Concio, fiunt Ordinationes, &c. Talis justa causa etiam est infirmitas superveniens, quæ Missam sine interpolatione facit moraliter impossibilem.

Resp. 2. Justa quoque causa interpolandi Missam etiam post Consecrationem est spiritualis necessitas proximi, ut ei provideatur etiam extra Ecclesiam de remedio salutis necessario necessitate medi, si prater celebrantem nullus alius adsit, qui provideat, v. gr. de Baptismo, vel Pœnitentia.

Ratio: Quia est casus extrema necessitatis proximi existens in periculo danni animæ irrepabilis, cui indubie subvenire vult Deus, qui neminem vult perire. Ergo.

Nota 1. Quod si in tali casu Missam post Consecrationem interpoletur, debet interea aliquis constitui, qui Species consecrata custodiat, vel in defectu eius reponi debent in Sacramentum.

Nota 2. Quod in eodem casu, si moribundo ministrando sit Sacramentum Pœnitentia, ministrari ei etiam possit Extrema Unction. Quia utilitas proximi excusat moram paulo longiore, si Missa semel rationabiliter sit interpolata.

Dixi in *Resp. 2. etiam extra Ecclesiam*; si enim moribundus sit intra eam, minor difficultas est, postquam celebrans, Missa etiam post Consecrationem interpolatur, Vaticum, & Extrémam Unctionem dare, quia tunc non est notabilis interruptio Sacrifici; nec opus est vestes sacras exuire. Dixi 2. Post consecrationem, ad missinandum, quod à fortiori licet ante eam, etiam Vatici dari gratia.

QUÆRO III. Licetne in Missa aliquid omittire, vel addere?

LXXIV. Resp. 1. Celebrans in conscientia teneret servare ritum Missæ præscriptum in Missali, nihil omitendo, nec addendo. Nam *Tridentinum Sessione 22. in Decret. de Observandis, & evitandis in Missa* statuit: „Neve ritus alios, aut alias cæremonias, & præcessio Missarum celebratione adhibeantur, & præter eas, quæ ab Ecclesia probatae, ac frequenter, & laudabiliter usi recipi fuerint. Quarum, nam verò Missarum, & candelarum certum numerum, qui magis à superstitionis cultu, quam à merum, qui omni ab Ecclesia inventus est, omnino ab Ecclesia removantur, &c., Et S. Pius V. in sua Bulla: „Nec in Missa celebratione alias ceremonias vel ritus, quæ quā hoc Missali continentur, addere vel recipere præsumant.“

Resp. 2. Peccatum ex genere suo mortale est, omittere aliquam gravem, seu majoris momenti cæremoniam, quales sunt v. g. mistio aqua cum vino, uitriusque speciei elevatio, fractio Hostiæ, mistio ejus cum

cum Sanguine, &c. Peccatum vero ex genere suo veniale est, omittere ceremoniam minorum momentorum, quales sunt inclinaciones, genuflexiones, crux, benedictiones, deosculations, oratio post Communione, Evangelium S. Joannis, &c.

Ratio: Quia in primo caso graviter, in secundo leviter violatur praeceptum Tridentini, & S. Pii V.

Resp. 3. Peccatum ex genere suo mortale est, omittere etiam ante Canonem partem notabilem, seu principalem, quales sunt 1. Ps. Iudica vel Conscientia, Confessio, & preces, qua ante gradus Altaris dicuntur. 2. Epistola, 3. Evangelium, 4. Offertorium, id est, Oblatio utriusque Speciei. 5. Praefatio. Peccatum vero ex genere suo est veniale, omittere partem minus principalem, ut v. g. sanctus Tractus, Kyrie eleison, Orationes, & similia: vel etiam partem mobilem, id est, qua aliquid admittitur, aliquando non, v. g. Gloria, & Credo, plures Collectae, plures Lectiones, certa verba in Communione.

Ratio et, qua ante ad *Resp.* 2.

Nota: quod Sacerdos celebrans cum Subdiacono & Diacono non teneat sub peccato ipsum etiam legere Epistolam & Evangelium, sed satisfacti, si ea audiatis a Ministeriis.

Nota 2. Si Sacerdos omisit aliquam partem, quae non est de substantia Sacrificii, v. g. Credo, vel Gloria, non debet eam postea repetere. Quia communiter non fit sine nota.

Ratio 4. Peccatum mortale est, omittere in Missa plurimi partes minus principales ex iis, qua ordinanter admittitur.

Ratio 5. Quia simul sumptu faciunt notabilem deformitatem in Missa.

Resp. 5. Peccatum mortale est omittire notabilem partem Canonis, quales pars est quilibet oratio Canonis, vel etiam paucula ejusdem orationis verba, quorum omissione tollit, vel notabiliter mutat, aut minuit significacionem, aut representationem Mysterii. Item Oratio Dominica: *Liber nos, Hoc com-missio Agnus Dei, Domine non sum dignus.*

Ratio 6. Tunc supra ad *Resp.* 2. est data. Tum etiam quia Canon esse sacratori Missae pars: qui ubi incipiat ac desinet, dicetur infra in *boz Ex. n. 87.*

Nota tamen, probabiliter esse, quod in omissione partium etiam Canonis deur parvitas materie, excusans a mortali, non minùs ac in materia Religionis, Voti, &c. qua parvitas in presenti est, si solùm omittantur aliqua verba pauca, v. g. quatuor, aut quinque ad summum, quorum omissione non mutat sensum Orationis.

De mutatione materie, & forme in Sacramentis, quod sit illicita vide supra *Tract. 1. Exam. 1. n. 7.* Quod in forma Consecrationis omittite *enim sit mortale*, vide supra *Tr. 12. Exam. 4. n. 42.*

Ratio 6. Missa nova reddire preces, vel ceremonias, etiam sine intentione inducendi novum ritum in Ecclesiastis, est mortale, vel veniale juxta materie gravitatem, vel levitatem. Ita patet ex *Trid.* & *Bulla Pii V.* cit. pro *Res.* 1.

Ratio: Quia causat gravem, vel leuem deformitatem Sacrificii.

Nota, quod in hoc casu gravitas non possit aliunde desumti, quam ex quantitate novarum precium, vel ceremoniarum concurrente prudente iudicio. Nec tamen hic sequitur peccare eum, qui ex causa, ut iudicat, rationabiliter, in Missa dicit plures Collectae ex Missali desumptas, quam illud praescribit: quia saltem sunt juxta ritum Missalis, licet non sint prescripta pro hac Missa.

Nota 2. Nec veniale peccatum esse, sumptione praemittere aliquam brevem orationem mentale ad excitandam devotionem, quia actual hunc internum non prohibet Rubrica, uti prohibet orationem voluntalem.

LXXV. Resp. 7. Ea quae in Missa debent dici secrete, dicere alta voce est peccatum ex genere suo

mortale. Ea, quae sunt dicenda alta voce, dicere depressa voce, ita tamen, ut audiantur saltēt a ministro, peccatum non est.

Ratio 1. p. Quia inter alios etiam hic est ritus principialis ab Ecclesia institutus ob reverentiam sacrosanctorum verborum.

Ratio 2. p. Quia quae sic dicuntur, ut a ministro audiantur, censentur dici voce non secreta, sed alta.

Ratio 3. p. Si celebrans legere tam submissè, ut ipse (cum tamen surdaster non sit) ea non possit audire, licet sint talia, quae juxta Rubricas secreta sunt dicenda, peccat mortaliter ex genere suo.

Ratio 4. p. Quia est notabilis deformitas Missae.

Resp. 9. Loquendo de mera, qua debet Missa durare, iudico, non debere esse ultra diuidim horae. Si celebrans legit ita properet, ut notabilem partem omittat, vel gravem indecentiam causet, peccat mortaliter.

Ratio 1. p. est, ne nimia morositas tedium patiat adstantibus.

Ratio 2. p. Pars patet ex dictis. Vide supra. *Tract. 12. Exam. 4. num. 27.* an forma Consecrationis in eadem Missa possit repeti. Quae repetitio esset quam adiutor.

QUAER. IV. Ordinanturne convenienter ea, quae circa hoc Sacramentum dicuntur? Et quid significat Ceremonia eius.

LXXVI. De quo Quasito agit S. D. 3. p. q. 83. art. 4. & 5.

Ratio 1. Quae in Missa fiunt, omnia convenienter sunt.

Ratio 2. S. Doct. art. 4. in *Sed Contra* probat sic:

Dicitur de *Conser.* dicit. Jacobus, Frater Domini secundum carnem, cui primum credita est Jerosolima Ecclesia, & Basilus Cesariensis Episcopus edisterant nobis Missae celebrationem; Ex quorum auctoritate patet convenienter singula circa hoc dicuntur. Et in c. ait: Quia in hoc Sacramento totum Mysterium nostrum salutis comprehenditur, ideo per ceremonias Sacramentis cum majori solemnitate agitur. Nunc explicabuntur Ceremoniae, quae in Missa fiunt.

Preparatio, & Introitus.

Quia scriptum est Ecclesiast. 4. Custodi pedem tuum ingredimus domum Domini. Et Ecclesiast. 18. Ante orationem prepara animam tuam, ut adducit S. D. art. 4. Ideo ante celebrationem hujus mysterii, Sacerdos illud dignè conficiat, primo se preparat invocando Divinam gratiam per ilium orationem: *Actiones nostras, &c.* 2. Per Confessionem, juxta *Actus Iusti*, & 3. Per Confessionem, juxta *Actus Iusti*, & 4. Per Confessionem, juxta *Actus Iusti*, & 5. Per Confessionem, juxta *Actus Iusti*, & 6. Per Confessionem, juxta *Actus Iusti*, & 7. Quod in forma Consecrationis omittite *enim sit mortale*, vide supra *Tr. 12. Exam. 4. n. 42.*

Ratio 6. Missa nova reddire preces, vel ceremonias, etiam sine intentione inducendi novum ritum in Ecclesiastis, est mortale, vel veniale juxta materie gravitatem, vel levitatem. Ita patet ex *Trid.* & *Bulla Pii V.* cit. pro *Res.* 1.

Ratio: Quia causat gravem, vel leuem deformitatem Sacrificii.

Nota, quod in hoc casu gravitas non possit aliunde desumti, quam ex quantitate novarum precium, vel ceremoniarum concurrente prudente iudicio. Nec tamen hic sequitur peccare eum, qui ex causa, ut iudicat, rationabiliter, in Missa dicit plures Collectae ex Missali desumptas, quam illud praescribit: quia saltem sunt juxta ritum Missalis, licet non sint prescripta pro hac Missa.

Nota 2. Nec veniale peccatum esse, sumptione praemittere aliquam brevem orationem mentale ad excitandam devotionem, quia actual hunc internum non prohibet Rubrica, uti prohibet orationem voluntalem.

LXXVII. Commemorat celestes gloriam, ad quam tendimus post presentem vitam & miseriam, dicendo: *Gloria in excelsis DEO*, quod cantatur in fes-

tis, in quibus commemoratur celestis gloria, intermititur autem in Officiis lucretiis, quae ad commemorationem misericordie pertinent. Ita Angel. D. art. 4. cit. paulo alter: cum aliis dici potest, quod Gloria, &c; canetur ad imitationem Angelorum, qui nato Salvatore illud cecinerant Pastoriibus. Intonatur autem a Sacerdote in Altari, quia ille representat principium ad Sacerdotem accedit, eique reverentiam exhibet; dicit: Quia lex accepit finem in Christo, sed Evangelium originem ab eo. Lex ergo, & Prophetæ ad Joannem; Sed Evangelium, & Apostoli post ipsum. Hac illæ.

Graduale, Alleluia, Tractus.

LXXXVIII. Post Lectionem cantatur à Choro Graduale, & religiosa exercitatio populare attendendum vel ordinum, desumpta ex more Hebreorum. *Jud. 6. Ruth. 2. Luc. 1.* Invicem se saluantum, dicendos *Dominus tecum*, vel vobiscum. Sensus Responsi, quem dat Populus, dicens: *Ecum Spiritu tuo*, est: Precum viçissim, ut etiam Dominus sit cum uno spiritu, tibique in tanto mysterio assistat. Fili autem allocutio in plurali, quia vel Missa solemnis est, & tunc magis adiunt plures. Vel ista Missa privata, & tunc licet nullus adiungit nisi unicus Minister, hi tamen gerit personam totius populi. Catholici, ex cuius persona Sacerdoti plurilater responderet, ut explicit S. D. art. 5. ad 12. *Nota ex S. Thom. art. 5. cit. ad 6.* dicente: Quinque se Sacerdos vertit ad populum, ad significandum, quod Dominus dicit Resurrectionis, quinque se manifestavit, ut dictur in tractatu de Resurrectione Christi. Salutat autem septies populum, sollicitus quinque vicibus, quibus se convertit ad populum; & his, quoniam se non convertit (scilicet cum ante Preparationem dicit: *Dominus vobiscum*; & cum dicit: *Pax vobis*, quod post Resurrectionem discipulis dixit Dominus, cuius personam representat precepit Episcopus. Hac ibi S. D.

Collela.

*Est oratio, quam Sacerdos pro populo facit, ut digni habeantur tantis mysteria, sicut S. Doct. art. 4. in c. Vocabat autem Collela, quia Sacerdos fungens legationem ad Deum pro populo, tunc fideli populi unum collecti vota in ea colligit. Concludit ut plurimum dicens: *Per dominum nostrum Iesum, &c.* quia Salvator dixit: *Quisquid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.* Manus elevat & extendit; Nam & Moyses Exod. 17. cum levaret manus ad Dominum, vincebat Israel, cum autem easdem postularem remisisset, superaberat Amalek. Propter Iesum intelligi potest Ecclesia, quia vincit orando. Populus respondet *Amen*, id est, fiat pro patre.*

Epistola.

*Est instruacio fideli populi, quia hoc sacramentum est mysterium Fidei, que instruacio dispositivè fit per doctrinam Prophetarum, & Apostolorum: quia in Ecclesia legitur per lectores, & Subdiaconos, ita, ut perfectè populus instruatur per doctrinam Christi in Evangelio contentam, quæ à summis legiutori ministris, scilicet à Diaconibus, Curiosis de hoc denudo format discursum dicitus. Lublini omissis hic ponendum: Diaconus pronuntiat Evangelium accepta prius benedictione, *Jube Domine, non verò Domine*, ut quidam imperit faciunt; nam loquitur ad hominem, cuius qui imperfecta sunt opera, appellatio quoque est truncata. Origine istius vocis antiquissima est, teste Boronio ad annum 416. Acolythus antecedunt accensio luminaribus, in signum spiritualis letitiae, quia ipsius Evangelii Author erat Lux vera, quae illuminat omnem hominem. Positum autem benedictionem, ad denotandum, quod in Ecclesia Fidelium nullus debet predicare, nisi mittatur; Lector namque Evangelii predicationem significat. Et ideo olim in loco eminentiori, quam Epistola, canebatur iuxta illud: *Sopra montem excusum ascendit tu, qui evangelizas Sion.* Dum Evangelium legitur, stare debent qui audiunt, in signum obedientie nudatus, capitulo pra reverentia. Quod etiam ad *Tibi Deum, Magnificat, Nunc dimittis, & Benedictus*, in Matutinis, Laudibus, Vesperis, & Completorio est faciendum.*

*Cantatur Evangelium ad Aquilonem, relata parte dextra Altaris, ad denotandum, quod à Judais, propter eorum duritiam, Doctrina veritatis debuit auferri, & Gentilibus trahi. Vel quia ordinatur ad excellendum Daemonem, iuxta illud: *Ab Aquiloni pandetur omne malum.**

Signat se Diaconus in *pelleto*, quia corde creditur ad justitiam: in ore, quia ore confessio fit ad salutem: in fronte, quia nullo timore, aut verecundia (quarum affectionum signa potissimum in fronte solent apparere) debent fideles à libera Christi, & ipsius Evangelii professione deterri.

Nec sine cause Diaconus sua lectioni premittit thuris incensum, quia Predicator debet ex seodo-

odorem bona opinione emittere, iuxta illud Apostoli: *Christi bonus odor sumus.* Unde dicitur: *Cujus vata despiciunt, restat, ut ejus predicatio contemnatur.*

Leđo Evangelio liber fertur ad Sacerdotem, quia omnia bona sunt referenda ad eum; & quo bona cuncta procedunt, qui est Christus, *Alpha, & Omega;* cuius personam in Missa gerit Sacerdos.

Symbolum, seu Credo.

LXXXII. De hoc S. Thom. in eodem art. 4. sic ait: „Et quia Christo eredimus tamquam Divina Veritatis (secundum illud Joan. 8. Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi?) Leđo Evangelio Symbolum Fidei cantatur, in quo populus ostendit, se per Fidem Christi doctrinam assentire. Cantatur autem hoc Symbolum in festis, de quibus fit aliqua mentio in Symbolo, sicut in festis Christi, & B. V. & Apostolorum (qui hanc Fidem fundaverunt) & aliis hujusmodi. Hac ibi Cantatur ergo *Credo* statim post Evangelium, ut populus ostendat, quod corde Verbum Evangelii receperint, quia corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Sacerdos *Credo* intonans Chorus solemni triplu[m] respondet, ne musicus ille coelestis obiciat: *Cantavimus vobis, & non saltastis.*

Hac omnia, usque huc olim vocabatur Missa Cathecumonum, qui usque huc permiscebant esse presentes Sacro: iis autem peractis dimiscebantur à Diacono illis verbis: *Ite Missa est; quas dicens: Ite, abiit; nunc incipit proprie Missa. Nimirum Oblatio, seu Sacrificium, cui interesse vobis non licet, usque dum sacra Fonte renata sitis.*

Offertorium.

LXXXIII. De hoc S. Thom. ait: „Sic igitur posui preparato, & instructo consequenter accedit, tur ad celebrationem Mysterii, quod videtur, & offeretur ut Sacrificium, & consecratur, & sumitur ut Sacramentum. Unde primo peragitur oblatione. Secundò consecratio materia. Tertiò ejusdem perceptio. Circum oblationem verò dū aguntur, scilicet laus populi in canto Offertori (per quod significatur letitia offertori) & oratio Sacerdotis, qui perit ut oblatio populi sit Deo accepta. Unde & Paralip. 29. dixit David: Ego in simplicitate cordis mei leitus obuli universa hac, & possum tuum, qui hic repertus est, vidi cum integranti gaudi tibi offerre donaria. Et postea orans, dicit: Domine Deus, custodi hanc voluntatem. Hac ibi Offertorium ergo est oblatio Sacrificii mortuorum. Porro Sacerdos ait: *Calicem Salutaris accipiam, id est, Christi Salvatoris, qui eum instituit, non verò ait, salutarem, quia in eum nondum est nisi purum vinum: possumus eum tamen vocare salutarem, putu, futurum.*

Dum haec fuit, solent Fideles in quibusdam festis, presentes in Ecclesiis Parochialibus offerre munera temporalia, quia hilarem datorem diligit DEUS. Unde Dominus per Moysen mandavit, Exod. 23. *Non apparebis in conspectu meo vacuis.*

Thurificatio.

LXXXIV. Circa hanc possit dubitari, an sit adhibenda in Sacrificio Novae Legis, videamus enim per eam judaizare, cum spectaverit ad Ceremonias Veteris Legis: sed dubium hoc solvit Angelicus Doctor hic art. 5. ad 2. sic dicens: „Thurificatione non utimur quasi ceremonia precepto Legis, sed sicut Ecclesiæ Statuto; unde non eodem modo utimur, sicut in Veteri Lege erat statutum; Pertinet autem ad duo: primum quidem ad reverentiam humi Sacramenti, ut scilicet per bonum odorem repellatur; si quid corporaliter pravi odoris in loco fuerit, quod posset provocare horrorem. Secundò pertinet ad representandum effectum gratiae, qua sicut bono odore Christus plenus fuit (secun-

, dum illud Genes. 27. Ecce odor filii mei, sicut odor agri pleni) & à Christo derivatur ad Fidei officium ministrorum, secundum illud 2. Cor. 22. „Odorem notitiae sua spargit per nos in omnib[us] locis. Et ideo undique thurificato altari, per quod Christus designatur, thurificantur omnes per ordinem, nem, Hac ibi.

Fit haec incensatio odoriferi Thuris ad exemplum Magdalena, de qua Evangelista dicit: *Maria ergo accepit libram unguenti pretiosi, & effudit. Celebri incensu ter circumdauit, quia etiam Magdalena Christo ter unguentum exhibuit. Incensatur tum altare, quia & factum Magdalena exiit in omnem terram, ubicumque predicatum Evangelium. Incensum altari, incensantur & alii, quia domus impleta est ex odore unguenti mulieris, & de plenitudine Christi omnes gratiam accipiunt currentes in odorem unguentorum ipsius.*

Ablatio digitorum.

LXXXV. Circa hanc etiam dubitari potest, ut ante, quia etiam in Veteri Lege Aaron, & filii eius Sacrificio primitur ablationem manuum ac pedum. Dubium hoc resolut, & ceremoniam explicat S. Thom. hic art. 5. ad 1. dicens: „Ablatio manus num fit in celebratione Missæ propter reverentiam huius Sacramentum. Et hoc duplicitur: Primum quidem, quia aliquis pretiosa traflare non consuevit, nisi manus ablati: inde indecens viri deur, quod ad tantum Sacramentum aliquis accedat manibus etiam corporaliter inquinatis. Secundò dō propriæ significacionem, quia ut Dionysius dicit, 3. Eccles. Hierarch. extremitatum ablatio significat emundationem etiam a minimis peccatis, secundum illud Joan. 13. *Qui lavat est, non indiget, nisi ut pedes lavet.* Et talis emundatio requiritur ab eo, qui accedit ad hoc Sacramentum. Quod etiam significatur per Confessionem, qui fit ante introitum Missæ. Et hoc idem significabit ablutio Sacerdotum in Veteri Lege, ut ibidem Dionys. dicit. Nec tamen Ecclesia hoc servat tamquam ceremoniale Vet. Leg. præceptum, sed quas ab Ecclesia institutum, sicut quidam secundum se conservant, ut inveni. Et ideo non eodem modo observari sicut, eum tunc: prætermittit enim pedum ablatio, & servatur ablatio manuum; que potest fieri magis in promptu, & que sufficit ad significandam perfectionem mundationem. Cum enim manus sit organum, num organorum, (ut dicitur 3. de Anima) omnia opera attributum manibus. Unde in Psalm. 25. dicitur: *Lababo inter innocentem manus meas.* Hac ibi S. D.

Orate Fratres.

Ablutus haec fuit, solent Fideles in quibusdam festis, presentes in Ecclesiis Parochialibus offerre munera temporalia, quia hilarem datorem diligit DEUS. Unde Dominus per Moysen mandavit, Exod. 23. *Non apparebis in conspectu meo vacuis.*

Prefatio.

Excitatur populus ad devotionem in Praefatione, unde & monemur, corda nostra sursum habere ad Dominum, ait S. Thom. art. 4. cit. ut ibi sit cor, ubi est Thesaurus, nimirum in Celo, populusque attendat ad actionem, in qua propriæ Sacrificium consistit. Hinc Sacerdos altiori voce dicit: *Per omnia secunda, &c. ut populus possit responderem: Amen.* Hinc Praefatio propriè incipit a sequente *Dominus vobiscum.* Quia illa verba: *Per omnia secula seculorum, &c.* adhuc spectant ad Orationes precedentes secretæ dicitas. Conjugit celebrans altiori voce finem prioris Orationis cum initio sequentis, qui Christus est lapis angularis, qui fecit utraque unum, conjungens Iudeos & Gentiles, ut sit eorum unum ovile, & unus Pastor.

Sanc-

Sanctus.

Finita Praefatio populus devote laudat Divinitatem Christi cum Angelis, dicens: *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Et humanitatem cum Pueris, dicens: Benedictus, qui venit; Eccl. Horanna, Ita S. D. cit. unum.*

Canon.

LXXXVI. Licit aliqui sentiant, quod Canon' incipiat ab illis verbis: *Qui pridie quam patetur, ut omnis desit, quod incipiat ab illis verbis: Te igitur, Clementissime, &c.* Quia his verbis in omnibus Missis praesigetur titulus Canonis. Desinit autem nunc ad consummationem Sacramenti. Porro Canon in praesenti idem est ac significat quod Liturgia, estque saecularis Missæ pars, & quavis per varietate temporum varia fuerint Liturgie, scilicet alia Basilii, alia Chrysostomi, alia Ambrosii, Gelasii, Gregorii; hinc tamen DD. non componerunt integrum de novo Liturgiam, sed substantiales Liturgie ab Apostolis instituta permanerunt integræ.

Crucifixiones.

LXXXVII. Circa hanc congruentiam dubitari potest, primò caro tibiatur. Secundò ex eo quod hanc post consecrationem super Hostiam, adeoque super ipsum Christum, qui non potest benedicere minor, quia minor a majore benedicitur, ut patet ad Hebr. 7. non est contra.

Hac dubia, & utramque ceremoniam explicitat S. Thom. cit. art. 5. Nam ibidem ad 3. art. ait: „Sacredos in celebratione Missæ utitur crucis signatio, ut ad exprimandam Passionem Christi, quia ad Crucem est terminata. Est autem Passio Christi, quod ab eis busdam quasi gradibus peracta. Nam pridie sicut Christi traditio, quæ facta est à Deo, Iuda, & Iudei, quam significat trina crucis signatio super illa verba: Hoc doma, hæc munera, hæc sancta sacrificia illata. Secundò fuit Christi venditio: est autem venditus Sacerdos Scribi, & Pharisei, ad quod significandum fit iterum trina crucis signatio, ratio utriusque illa verba: Benedicatum, adscriptum, ratum, vel ad ostendendum pretium venditionis, scilicet triginta denarios. Additur autem, & duplex crux super illa verba: Ut nobis Corpus, & Sanguis, &c. ad designandum personam Iuda venti, & Christi venditi. Tertiò autem fuit præfigatio Passionis Christi facta in Cena, ad quod significandum fuit tertio duas crucis, una in consecratione Corporis, alia in consecratione Sanguinis, ubi utriusque fuit ipsa Passio Christi. Unde ad representandum quinque plagiæ Christi fit quanto triplex oratio, crucis signatio super illa verba: Hostiam puram, Hostiam sanctam, Hostiam immaculatam, panem sanctum vita æternæ, & Calicem salutis perpetua. Quinto representatur extensis Corporis & effusio Sanguinis, & fructus Passionis per trinam Crucis signationem, que fit super illis verbis: Corpus & Sanguinem sumpersumus, omni redictione, &c. Secundò, representatur triple oratio, quam fecit in Cruci, unam pro persecutoribus, cum dicit: *Pater ignosc illis, &c.* Secundam pro liberatione à morte cum dicit: *Deus meus! ut quid dereliquisti me?* Tertiā pertinet ad adoptionem gloriae, cum dicit: *Pater in manus tuas commendō spiritum meum.* Et ad hoc significantum fit trina crucis signatio super illa verba: Sanctificas, vivificas, benedicas, &c. Septimò, representatur tres horas, quibus se pendit in Cruci, scilicet à sexta usque ad horam nonam. Et ad hoc significantum fit iterum trina crucis signatio ad illa verba: *Per ipsum, & cum ipso, & in ipso.* Ostat autem representatione, ut separatio animæ à corpore per duas cruces sub sequentes extra Calicem factas. Non autem representatur Resurreccio terita de facta per tres cru-

, ces, que sunt ad illa verba: Pax Domini sit semper, per vobis. Potest autem brevius dici, quod consecratio hujus Sacramenti, & consecratio hujus Sacrifici, & fructus ipsius procedit ex virtute Crucis Christi. Et ideo ubicumque fit mentio de aliis quo horum, Sacerdos crucis signatio utitur. Hac ibi.

Et ad 4. ibidem S. Doct. ait: „Sacerdos post consecrationem non utitur crucis signatio ut bene dicendum & consecrandum, sed solum ad commemorationem virtutem crucis, & modum Passionis nis Christi, ut ex dictis patet, Hac ibi. Extensio brachiorum, & junctio manum, ac digitorum.

LXXXVIII. De harum Ceremoniarum convenientia dubitari potest ex eo, quod videantur esse ridiculas gesticulationes, que dedecent tanti Sacrae majestatem. Sed dubium & ceremonias illas explicat Angelicus Doctor ibid. ad 5. dicens: „Ea, quæ Sacerdos in Missa facit, non sunt ridiculæ gesticulationes, sunt enim ad aliquid representant, dum Quod enim Sacerdos brachia extendit post consecrationem, significat extensionem brachiorum Christi in Cruce. Levat etiam manus orando, ad designandum quod oratio eius dirigitur pro populo, lo ad Deum, secundum illud Thren. 3. *Levamus corda nostra cum manibus ad Dominum in Celos,* Exod. 17. dicitur: *Quod, cum levaret Moses manus, vincens Israel.* Quod autem manus interdum jungit, & se inclinat, est suppliciter & humiliiter orantis, & designat humiliatum, & obedientiam Christi, ex qua passus est. Digitos autem jungit post Consecrationem, scilicet pollicem cum indice, quibus Corpus Christi consecratum tetigerat, ut si quæ particulari digitis adhæserit, non dispergatur, quod pertinet ad reverentiam Sacramenti. Hac ibi.

Memento, Communicantes, &c.

LXXXIX. Hac & alia, que sequuntur, explicit Ang. D. a. 4. in corp. dicens: Deinde Sacerdos secreto commemorat, primò quidem pro quibus hoc Sacrum offertur, scilicet pro universalis Ecclesia, & pro his, qui in sublimitate sumi constituti, 1. Tim. 2. & specialiter quosdam qui offerunt: vel pro quibus offertur. 2. Commemorat Sanctos, quorum patrocinio implorat pro prædictis, cum dicit: *Communicantes, & memoriam venerantes, &c.* 3. Petitionem concidit, cum dicit: *Ut hec oblatio illi, pro quibus offertur salvatur.* Deinde accedit ad ipsam consecrationem, in qua primò petit Consecrationis effectum, cum dicit: *Quam oblationem Tu Deus, & Secundo, Consecrationem pergit per verba Sacerdotis, cum dicit: Qui pridie, &c. Tertiò, excusat presumptionem per obedientiam ad mandatum Christi, cum dicit: *Unde, & Memores, &c.* Quartò petit hoc Sacrum peractum esse Deo acceptum, cum dicit: *Supra qua propitiò, &c. Quintò petit hujus Sacramenti, & Sacramenti effectum: Primum quidem quantum ad ipsos sumentes, cum dicit: Supplices te regamus, &c. Secundò quantum ad mortuos, qui jam sumere non possunt, cum dicit: Memento etiam Domine, &c. Tertiò specialiter quantum ad ipsos Sacerdotes offerentes, cum dicit id, quod sequitur, nimirum.**

Nobis quaque peccatoribus.

In qua oratione Sacerdos pro seipso orat, de quo suis meritis diffusus, sibi ex Divina misericordia precari parte, & societatem cum SS. Apostolis & Martyribus, ait *Bellarm.* Circa hanc Orationem dubitari potest primò, quid in ea repetatur Joannes, cum is jam fuit nominatus ante Consecrationem, 2. Stephanus qui solus fuit Diaconus, præponatur Mathias, qui tandem fuit Apostolus. 3. Mathias cur non fuit nominatus ante Consecrationem?

Ad

*Ad huc Resp. cū Bellarm. Ad 1. non nominari hie Joannem Evangelistam, sed Baptista, qui fuit etiam Martyr Domini, & aliquo modo Apostolis, iuxta illud Joan. 1. *Fuit homo mirus a Deo*, Ad 2. Resp. quod Stephanum prapostendo Mathia Ecclesia servet ordinem Passionis, non dignitatis Joannes autem est passus ante Stephanum, & Stephanus ante Mathiam. Ad 3. *Ratio est*, tam ut etiam aliquis Apostolus ex 12. nominatur, possetque verē dici: *Cum suis Apōstolis, & Martīvibus*. Tn̄ etiam, quia Mathias non fuit Apostolus ante Passionem Domini, nec in Evangelio legitim in ordine Apostolorum. *Nec obstat*, quod etiam Paulus non fuerit Apostolus ante Passionem Domini, & tamen in priori ordine recensetur. Nam est hoc Pauli privilegium, ut semper jungantur cum Petro.*

Pater noster, Fratī Hostia, Pax, Agnus Dei, Commixtio utriusque Speciei.

X. S. Thom. cit. art. 4. sic ait: „Deinde agitur de perceptione Sacramenti, & præparatori populi ad percepientium. Primo quidem per Orationem communem totius populi, que est Oratio Domini, in qua petimus panem quotidianam nobis dari; & etiam per privatam, quam specialiter Sacerdos pro populo offert, cum dicit: *Liber nos quæsumus Domine, &c.* Secundo præparatori populi per pacem, quæ datur, dicendo: *Agnus Dei, &c.* Est enim hoc Sacramentum unitatis & pacis. In Missis tamen Defunctorum (in quibus Sacrificium offertur, non pro pace presenti, sed pro requie mortuorum) pax intermititur, Hac ibi.

De fracione Hostie S. Thom. art. 5. ad 7. sic ait: „Fractio Hostie tria significat: Primo quidem ipsam divisionem Corporis Christi, quæ facta est in Passione. Secundo, distinctionem Corporis mystici, scilicet oculos ad Cœlum levaverit. Similiter in gratiarum procedentem ex Passione Christi ut Dionys. dicit 3. c. Eccles. Hier. Unde talis fractio non inducit divisionem Christi. Hac ibi. Et ad 8. ait: Triforme est Corpus Domini; Pars oblatæ in Calicem missa Corpus Christi, quod jam surrexit, monstrat, scilicet ipsum Christum & B. Virginem, vel si qui alii Sancti cum corporibus jam sunt in gloria. Pars comesta, ambulas adhuc super terram, quia scilicet viventes in terra Sacramento uniuersit, & passionibus conunteruntur, & panis comestus contenterunt dentibus. Pars in altari usque ad finem Missæ remanens est Corpus in sepulcro; quia usque in finem sæculi corpora Sanctorum in sepulchris erunt, quorum tamen animæ sunt vel in Purgatorio, vel in Cœlo. Hic tamen ritus non servatur modo, ut scilicet una pars servetur usque in finem Missæ propter periculum: manet tamen eadem significatio partium. Quam quidam me trice expresserunt, dicentes:

„Hostia dividatur in partes, tincta Beatos Plenè: siccata notat vivos, servata sepius.

„Quidam autem dicunt, quod pars in Calicem missa significat eos, qui vivant in hoc mundo; pars autem extra Calicem servata significat plenè beatos scilicet quantum ad animam & corpus: pars autem remanente significat ceteros. Hac ibi.

Constitutio Corporis, & Sanguinis Christi non fit in propria specie, hæc enim fieri non possit sine nova vulneratione, sed fit in specie panis & vini, sicut etiam ratione specierum dicitur, *videlicet tangi, manducari, &c.* Dum autem in Missa dicitur, quod illa missio (qua tamen est opus nostrum) habeat vim conferenda Saluis aeternæ, hoc intelligitur de commissione passiva, seu de ipsis speciebus commissis.

Commixtio, & Collecta.

S. Thom. art. 4. in fine corp. inquit: „Deinde sequitur perceptio Sacramenti, primo percipientie

„Sacerdote, & postmodum alii dante. Quia, ut Dionys. dicit 6. 3. *Eccles. Hierarch.* ille, qui aliis Divina tradit, primo debet ipse participes esse. Ultimum autem tota Missa celebratur in gratiarum actione terminatur, populo exultante pro sumptuosis mysteriis (quod significat cantus post Communionem) & Sacerdote per Orationem gratias offerente, sicut & Christus celebrata Cœna cùm discipulis hymnum dicit, Matth. 26. Hac ibi.

Ite Missa est, Benedicito.

Ex supra dictis constat, quod significet idem, ac ita abito, vel discendere licet, hostia ad Deum jam est missa. Cur autem aliquando loco eius dicatur: *Benedicamus Domino*? Rationem dat Bellarmius, quia in Missis festivis copiosior populis ad Missam confluere solet, & ideo in fine publica denuntiatur dimissio: ast in diebus ferialebus, ut plurimum solum convenienti Clerici & Monachi, & ut hi potius excitentur ad perseverandam in Dei laudibus, dicunt: *Benedicamus Domino*; non vero: *Ite Missa est*. Et hoc fit ad significandam incepsitiam illius temporis; videtur enim nescio quid lugubre praesenterre, quando non denuntiantur publica dimissio, sed uniusquisque per se discedit, att. Bellarm. Quia etiam de causa dici potest, in officiis defunctuorum omitti in fine Missæ benedictionem, quæ in aliis datur: in quibus significat illam benedictionem, quam Salvator ascensus in Cœlum legitim dedisse Discipulis, Luce ultimo.

Contra aliqua Canonii inserta.

XCI. Oppono 1. Verba & facta Christi nobis per Evangelium innescunt: Sed non legitur in Evangelio, quod Christus in Consecratione hujus Sacramentorum oculos ad Cœlum levaverit. Similiter in gratiarum procedentem ex Passione Christi ut Dionys. dicit 3. c. Eccles. Hier. Unde talis fractio non inducit divisionem Christi. Hac ibi. Et ad 2. Sacramentum Nova Legis multò excellentius est Sacrificio Vet. Leg. Ergo inconvenienter Sacerdos petit, ut nos Sacramentum habeatur sicut Sacrificium Abel, Abraham, & Melchisedech.

3. Absurdum est, quod Sacerdos petat deferreri per Angelos in Cœlum, ubi nullum est altare, quod ipse paulo post consumptum est; hoc autem petit post consecrationem illis verbis: *Tibi haec perferriri per manus tuis tui in sublimi Altare tuum*, quæ verbis tari usque ad finem Missæ remanens est Corpus in sepulcro; quia usque in finem sæculi corpora Sanctorum in sepulchris erunt, quorum tamen animæ sunt vel in Purgatorio, vel in Cœlo. Hic tamen ritus non servatur modo, ut scilicet una pars servetur usque in finem Missæ propter periculum: manet tamen eadem significatio partium. Quam quidam me trice expresserunt, dicentes:

„Hostia dividatur in partes, tincta Beatos Plenè: siccata notat vivos, servata sepius.

„Quidam autem dicunt, quod pars in Calicem missa significat eos, qui vivant in hoc mundo; pars autem extra Calicem servata significat plenè beatos scilicet quantum ad animam & corpus: pars autem remanente significat ceteros. Hac ibi.

4. Illi Canonis verba: *Quæ tibi afferimus, vel qui tibi offerimus pro redemptione animarum sanarum, sunt inconvenientia, quia si sunt fidèles, jam sunt redempti a Christo. Ita Lutherus.*

5. Contra illa verba: *Memento, Domine, familiorum, &c. calumniantur Zwinglius, arguunt nos: Quod videamus mettere, ne Deus sit oblivious.*

6. Contra illa verba: *Benedicatum, adscriptam, rationabilem, acceptabilemque fuerit dignitas*; sic calumniantur Lutherus: Portenta illa verborum neque ego intelligo; neque stolidus ille, qui scripsit.

7. Frestra oratur pro iis, qui jam dormiunt in sono pacis: Sed pro iis Sacerdos orat in Memento defunctorum. Ergo.

8. Ex inferno nulla est redemptio; sed Sacerdos in Canone orat pro iis qui sunt in inferno, dicens: *Libera eas de penitentiis inferni, ne absorbeat eas Tartarus, ne cadant in obscuram, libera a profundo lacu*. Ergo.

Ad 1. Respondet S. Thom. art. 4. cit. ad 2. dicens: „Sicut dicitur Joan. ult. Multa sunt a Domine no[n] facia vel dicta, quæ Evangelista non scripsit runt. Inter que fuit hoc, quod Dominus in Cœnum a oculis levavit in Cœlum, quod tamen Ecclesia, sicut ex traditione Apostolorum habuit. Rationaliter, enim, videtur, ut qui in suscitacione Lazarus (ut

, ha-

„habetur Joan. 11.) & in Oratione, quam pro Discipulis fecit Joan. 17. oculos levavit ad Patrem, in hujus Sacramenti institutione multò magis excitentur, facient, tamquam in re potiori: Quod autem dicuntur: Manducate & comedite, non differt quantum ad sensum; nec multum refert, quid dicatur, ut præservit cum verbis illis non sint de forma, ut supra dictum est. Quod autem additur, omnem, intelligitur in verbis Evangelii, licet non exprimatur, quia ipse dixerat Joan. 6. Nisi manducaveritis Carnem Filii hominis, non habebitis vitam in vobis. Hac ibi.

Ad 2. ibidem ad 8. ait: „Licit hoc Sacrificium ex se ipso præferatur omnibus antiquis Sacrificiis, tamen Sacramentum antiquorum fuerunt Deo acceptissima ex eorum devotione. Petri ergo Sacerdos, ut sic hoc Sacrificium acceptetur a Deo ex devotione offerentium, sicut illa accepta fuerunt Deo. Hac ibi.

Ad 3. ibid. ad 9. S. Thom. inquit: „Sacerdos non petit neque quod Species Sacramentales defertur in Cœlum, neque Corpus Christi verum quod ibi esse non desint, sed petit hoc pro corpore mystico, quod scilicet in hoc Sacramento significatur, ut scilicet orationes Sacerdotis, & populi Angelus assistens Divinis Mysteriis Deo representent, secundum illud Apoc. 8. *Ascendit fumus incensorum de oblationibus Sunctorum de manu Angelorum*. Sublime autem Altare Dei dicitur, vel ipsa Ecclesia triumphans, in quam transfiguratur petimus. De hoc enim Altari dicitur Exod. 20. *Non ascendas ad altare meum per gradus*, id est, in Trinitate gradus non facies. Vel per Angelum intelligitur ipsum Christus qui est magni Consilii Angelus, qui Corpus suum mysticum Deo Patri conjungit, & Ecclesia triumphantib; Et propter hoc etiam Missa, a nominatur, quia per Angelum Sacerdos precessus ad Deum mittit, sicut populus per Sacerdotem: *Vel quia Christus est Hostia nobis missa a Deo. Unde & in fine Missæ Diaconus in festis diebus populus licentia, dicens: Ite, Missa est, scilicet Hostia, ad Deum per Angelum, ut sciatur* sic sit Deo accepta. Hac ibi.

Ad 4. Pater Responso supra in Tr. 12. Ex. 5. n. 69. in Notab. 2. ante R. 1.

Ad 5. Quid ipse Zwinglius probet se esse validè obliuiosum sacra Scriptura, in qua tam frequenter dicitur: *Memento, Domine, &c. Recordare, Domine, &c.* Porro Deus dicitur obliuisci per metaphoram, quando in necessitate non succurrerit: dicitur vero recordari, quando succurrerit.

Ad 6. Verba illa explicat Bellarm. dicens: Peccatum a Deo, ut ipse oblationem nostram consecrandio efficiat benedictam ex profana; eam approbadio faciat adscriptam, id est, adscripta & numerata inter dona, quæ ipsi probantur; confirmando ratam efficiat, id est, stabilem & firmam, ut fructum certum, & perpetuum ad nos referat; rationabilem quoque faciat, ut non solum bona, sed etiam bene & rationabiliter, & prudenter offeramus, ac sic fatratione obsequium nostrum. Tandem acceptabilem, id est, undique bene se habentem, non solum ex parte doni, sed etiam ex parte ministri offerentis, ut digna sit, quæ a Deo acceptetur.

Ad 7. dist. maj. Si pax illa sit quæ non solum a bello tentationum, sed etiam a tormentis, concordia, si solum a primō, neg. maj. Et sic dist. min. negatur consequentia. Bene ergo sic orat Sacerdos pro animabus in purgatorio, et si enim haec felicitate aeterna jam sint certa, & habeant quietem a bellis tentationum, & concupiscentia, non tamen a tormentis, & Visionis Divine desiderio.

Ad 8. Resp. cum nostro Genet explicante, id dicit de animalibus illis consideratis, ut mox ex corpore egressuris, & coram tremendo Dei iudicio sistendis, similique prosopopeia, qua etiam Ecclesia

Christum interdum considerat, ut ante Adventum, v. gr. dicendo: *Veni Domine, & noli tardare, Rostrate, Cori, &c.* Usquepat autem simili Prosopopeia ab Ecclesiæ, ut fideles magis excitentur ad miserationem. Vel ut explicat Gobst, nominum Inferni, Tartari, & Laci intelligitur Purgatorium, eujsus poena dicuntur similes penitenti propter atrocitatem: sicut etiam dum Christus dicitur descendisse ad inferos, intelligitur Purgatorium, & Limbus patrum. Ne absorbant eas, ne cadant, sensus est, ne oblato hoc Sacrificio permittas eas diutius in illis profundis (upote sub terra) & obscuris carceribus cruci. Vocantur autem poenæ haec aeternæ id est, duraturæ usque ad finem mundi, qualiter ly aeternum sapientia accipitur, etiam in Scriptura.

QUEREO V. Potestne sufficienter occurri detectibus, qui in Sacrificio Missæ occurrere possunt?

XCLII. Hac de re agit S. Doct. 3. p. q. 83. art. 6. Resp. Affirm. Ratio est: quan dat S. D. in Sed contra dicens: *Sicut Deus, ita Ecclesia, non praescipit aliud impossibile.*

In corp. art. nouat S. Doct. quod periculis, seu defectibus circa hoc Sacramentum contingentibus ducentibus potest occurri. Uno modo præveniendo, ne scilicet periculum accidat: alio modo subsequendo, ut scilicet id, quod accidit, emendetur, vel adhibendo remedium, vel saltem per paenitentiam ejus, qui negligenter egit circa hoc Sacramentum.

Varii & precipue septem sunt detectus, qui contingere possunt.

Primus est naturalis, & sine culpa, ut si Sacerdos ante vel post conservationem moriatur, vel a sensibus alienetur, vel gravi infirmitate impeditur, ne Sacramentum possit perficere vel sumere.

In hoc casu & defectu procedendum est ut tradit S. Thom. art. 6. cit. dicens ad 1. „Si Sacerdos morte, aut infirmitate gravi occupetur ad Conservationem Corporis, & Sanguinis Domini, non oportet, ut per alium suppletur. Si vero incepit, ut conservatione hoc accidet (puta, consecratio Corporis ante consecrationem Sanguinis, vel etiam consecratio utroque) debet Missæ celebriter per alium expleri.“ Ita S. D. probans hoc ibidem. ex Concil. Tolent. Porro ille substitutus debet incipere ab eo puncto, ubi alter cessavit, & ille, si fieri potest, debet esse jejunus; quod si jejunus haberit non possit, perficiatur per non jejunum; quia præceptum de compiendo Sacrificio maius est, quam præceptum de accedendo jejune. Vide etiam supra Exam. 4. num. 41.

Quid si non possit haberi Sacerdos, sed tantum Laicus?

Dico: Species cum reverentia esse servandas, ut sequentes die Sacramentum perficiat. Si secundum vel tertio die non possit haberi Sacerdos, & sit periculum, ne species vieni aescant, licet aliqui sentiant, nefas esse, eas sumi a Lacio, eo quod illius non sit perficere Sacramentum, adeoque potius subeundum sit periculum corruptionis specierum, & species corruptas mittendas esse in Sacramentum: Verum probabilior videtur Sententia Leidetma & La Crux, species illas consecras, etiam vieni, posse devote sumi a Lacio, non ut perficiat Sacrificium, cum hoc sit solius Sacerdotis, utpotius habentis characterem ad consecrandum, & sacrificandum, sed ob reverentiam Sacramenti, cui per corruptionem major fit irreverentia.

Quid si non constet, ubi Sacerdos mortuus, vel sensibus destitutus desierit, sed solum sciatur, eum obliuisse in celebratione?

Dico: Tunc autem Sacerdos (si haberi possit) debet a principio inchoare Missam, & aliam accipere hostiam cum Calice, & utramque hostiam consecrare simul, unam absolute, alteram (quæ nimis iam erat in altari) sub conditione. Idem faciendum est circa Calicem.

Op-

Opponit: Hoc non erit perficere Sacrificium jam incepit, sed instituere novum.

Nego hoc, sed erit utrumque simul saltem moraliter: præsens enim novum Sacrificium ad hoc ordinatur, ut præcedens imperfictum compleatur.

XCII. Secundus defectus est, si Sacerdos ante vel post consecrationem recordetur, se aliquid comedisse, vel bibisse, vel aliquid peccato mortali subcere, vel etiam excommunicatione.

Quid in hoc casu agendum, declarat Angel. D. ibid. ad 2. dicens: „Ubi difficultas occurrit, semper est per accipitendum illud quod habet minus de pœnale. Maximè autem periculosum circa hoc Sacramentum est, quod est contra perfectionem hujus Sacramenti, quia hoc est immane sacrilegium. Minus autem est illud quod pertinet ad qualitatem sumentis. Et id si Sacerdos post consecrationem inceptum recordetur se aliquid comedisse, vel bibisse, nihilominus debet perficere Sacrificium, & sumere Sacramentum. Similiter si recordetur se peccatum aliquod commisere, debet pœnitentie cum proposito confidendi, & satisfaciendi; & sic non indigno, sed fructuose sumet Sacramentum. Et *ad eum Ratio est,* si meminerit, se excommunicare, ni cunctum subcere; debet enim assumere propositum humiliter absolutionem petendi, & sic per invisibilem Pontificem Iesum Christum absolutio nem consequetur quantum ad hunc actum, quod peragat Divina mysteria. Si vero ante consecrationem, nem aliquis prædictum sit memor, tunc reparem maximè in Casu mandacionis, & excommunicationis, quod Missam incepit deseretur, nisi in grave scandalum timeretur. „Hac ibi.

Tertius defectus. Si contingat, quod in Calicem musca vel aranea, vel aliquod animal venenosum cadat post consecrationem; vel etiam cognoscat Sacerdos Calici venenum esse immissum ab aliquo malevo lo, causa occidendi ipsum.

In hoc casu quid agendum, exponit S. Thom. ibidem ad 3. dicens: „Si musca, vel aranea in Calicem ante consecrationem cederit, aut etiam venenum deprehenderit esse immissum, debet effundi, & ab luto Calice denuo aliud vinum ponit consecrandum. Si vero aliquid horum post consecrationem accidit, rit, debet animal capi, & diligenter lavari, & comburi, & abluto cum cineribus in Sacraarium mitti. Si vero venenum ibi esse deprehenderit immissum, nullo modo debet sumere, nec alii dare, ne in Calix vita vertatur in mortem; sed debet diligenter in aliquo vasculo, ad hoc aptum cum Reliquis conservari. Eo ne Sacramentum remaneat imperfectum debet aliud vinum apponere in Calicem, & denuo resumere a consecratione Sanguinis, & Sacramentum perficere. Hac ibi.

Casum desperu vide *Tr. XCII. Ex. 7. in fine primi casus ante n. CXIV.*

XCIV. Quartus: Si contingat, quod per negligenter ministri aut aqua non ponatur in Calice, aut etiam nec vinum, & hoc Sacerdos advertat,

In hoc casu quomodo procedendum, declarat S. D. ibidem ad 4. dicens: „Quod si Sacerdos ante consecrationem Sanguinis, & post consecrationem Corporis percipiat aut vinum, aut aquam non esse in Calice, debet statim apponere & consecrare. Si vero post consecrationem verba percepit, quod aqua desit, debet nihilominus procedere: quia impossibilitas aquæ (ut supra dictum est) non est de necessitate Sacramenti. Debet tamen puniri ille, ex cuius negligencia hoc contingit. Nullo autem modo debet aqua vino jam consecrato misceri: quia sequitur corruptio Sacramenti pro aliqua parte, ut super dictum est. Si vero percipiat post verba consecrationis, quod vinum non fuerit positum in Calice, sicutidem hoc percipiat ante sumptionem Corporis debet deposita aqua, si ibi fuerit, impone re vinum cum aqua, & resumere a verba consecrationis Sanguinis. Si vero hoc percepit post

sumptionem Corporis, aliam Hostiam apponere debet iterum consecrandam simul cum Sanguine.

„Quod idem dico, quia si diceret sola verba consecrationis Sanguinis, non servaretur debitus ordo consecrandi; & sicut dicitur in predicto cap. *Totem tani Concilii*, perfecta videri non possunt Sacrificia, nisi perfecto ordine compleantur: si vero inciperet ba consequentia, non completeret, nisi adesseret Hostia consequentia, cum in illis verbis occurrant quædam dicenda, & fienda non solum circa Sanginem, sed etiam circa Corpus. Et debet in fine item sumere Hostiam consecratam, & Sanguinem, non obstante etiam si prius sumperserit aquam, quæ erat in Calice; quia præceptum de perfectione, vel de perceptione hujus Sacramenti majoris est pondus, natus autem est illud quod pertinet ad qualitatem sumentis. Et id si Sacerdos post consecrationem inceptum recordetur se aliquid comedisse, vel bibisse, nihilominus debet perficere Sacrificium, & sumere Sacramentum. Similiter si recordetur se peccatum aliquod commisere, debet pœnitentie cum proposito confidendi, & satisfaciendi; & sic non indigno, sed fructuose sumet Sacramentum. Et *ad eum Ratio est,* si meminerit, se excommunicare, ni cunctum subcere; debet enim assumere propositum humiliter absolutionem petendi, & sic per invisibilem Pontificem Iesum Christum absolutio nem consequetur quantum ad hunc actum, quod peragat Divina mysteria. Si vero ante consecrationem, nem aliquis prædictum sit memor, tunc reparem maximè in Casu mandacionis, & excommunicationis, quod Missam incepit deseretur, nisi in grave scandalum timeretur. „Hac ibi.

Nota ex Soto, Navarro, La Crux, quod dicta S. Thomas doctrina de consecranda etiam nova hostia debeat intelligi, si Sacerdos consecret in secreto, id est, solus coram uno, vel altero, ita ut non possit adverteri, nec inde scandalum sumi; si enim timeatur scandalum, seu turbatio populi, accipiat Sacerdos vinum, offaret, consecret, sumat (prout etiam in Missali dicitur) faciendo hoc omni cautione modo, ut non notetur a populo. Quod autem Sacerdos jam sumperserit aquam, adeoque non sit jejunus, non obstat, ut patet ex dictis. Si in eo casu Sacerdos velit consecrare novam hostiam cum vino, debet resumere totum Canonemq[ue] defectum advertat ante sumptionem hostie, accepto vino, & admista aqua, debet reincipere ab illis verbis: *Sin illis modo, &c.* quia ambas Species tunc sunt simul.

Quintus. Si Sacerdos non recolat, se dixisse verba Consecrationis, vel etiam alia, quæ in celebrazione hujus Sacramenti dicuntur.

In hoc casu quid agendum, exponit S. Thom. ibidem ad 5. dicens: „Licit Sacerdos non recolat se dixisse aliqua eorum, que dicere debuit, non tam qui multa dici, recolit omnium, que dixit, nisi forte aliquid in dicendo apprehenderit sub ratione iam dicta; sic enim aliquid efficitur memorabile. Unde si aliquis attente cogitet illud, quod dicit, non tamen cogitet si dicere illud, non multum postea recolit se dixisse. Sic enim fit aliquid objectum memoriae, in quantum accipitur sub ratione præteriti; sicut dicitur in lib. de Memoria. Si tamen Sacerdoti probabilitas constet se aliqua omisso, sicutidem non sunt de necessitate Sacramenti, non existim, quod proprius hoc debet resumere immutando ordinem Sacrificii, sed debet ulterius procedere. Si vero certificetur se omisso aliquid eorum, que sunt de necessitate Sacramenti, scilicet forma consecrationis, cum forma consecrationis sit de necessitate Sacramenti, sicut & materia, idem videtur faciendum, quod dictum est in defectu materiae; ut scilicet resumatur a forma consecrationis, & cetera per ordinem reiterentur, ne mutetur ordo Sacrificii. „Hac ibi.

Nota, quod ex verbis S. Thom. patet, ad remendum in Missa non sufficiunt quilibet scrupulum, sed, ne scrupulus locus detur, requiri certitudinem; multi enim Sacerdotes vexantur talibus retrogradis cogitationibus, dubitantes, vel se angentes, an dixerint; quæ erant dicenda. Quæ cogitationes, & anxieties sunt spernenda. Vida supra de forma Euchristica *Tr. XII. Ex. 4. n. 27.*

Sextus defectus est, si contingat propter frigus, quod Sacerdoti dilabatur hostia in Calicem, sive ante fractionem, sive post eam.

Respondet S. Thom. ibidem ad 6. dicens, „Fractio Hostie consecratæ, & quod una sola pars mittatur in Calicem, respicit Corpus mysticum, sicut ad missio aquæ significat populum. Et idem horum prætermisso non facit imperfectionem Sacrificii, & ut proper hoc sit necesse aliquid reiterare post

ce-

celebrationem hujus Sacramenti. „

XCVI. Septimus: Si contingat, quod per negligenter Sacerdos Sanguis Christi effundatur, vel quod Sacerdos Sacramentum sumptum evomat, aut etiam quod hostie consecrata tamdiu conserventur, ut putrefiant, vel etiam a muribus corrodantur, vel etiam qualitercumque perdantur.

Quomodo in his casibus procedendum, & quæ propter negligenter pœnitentia merito sit infligenda fuisse ex jure elucidat Angelicus Doctor ibid. ad 7. dicens: „Sicut legitur, de consecratione, dist. 2. ex Decreto Pii Papæ, si per negligenter aliquid de Sanguine stillaverit in tabulam, qua terra adharet, lingua lambetur, & tabula radetur; si vero non fuerit tabula, terra radetur, & igni consumetur, & cinis intra altare condetur, & Sacerdos 40. diebus pœnitat. Si autem supra altare stillaverit Cælio, sorbeat minister stillam, & tabula diebus pœnitat. Si super linteum altaris, & ad illud stillaverit, pœnitentia, quatuor diebus pœnitat. Si usque ad tertium, novem diebus pœnitat; si usque ad quartum, viginti diebus pœnitat; & linteum, quæ stille tetigerit, tribus vicibus lavet minister Cælio subus positio, & aqua ablutionis sumatur, & iuxta altare recondatur; posset etiam sumi in portum a ministro, nisi propter abominationem dimitteretur. Quidam autem ulterior tempore illam linteum minimum inuidit, & comburit, & cinerem in Alteri vel Sacratio reponunt. Subditur autem ibidem ex Pœnitentiali Bedæ Presbyteri: Si quis per ebrietatem vel voracitatem Eucharistiam evomerit, 40. diebus pœnitat, si Latinus est; Clerici vel Monachi, seu Diaconi, & Presbyteri 90. diebus pœnitentia teat; & Episcopos 90. Si autem infringit causa evomerunt, septem diebus pœnitentia. Et in eadem dist. legitur ex Concil. Arelatensi: Qui non bene custodierit Sacramentum, & mos vel aliquod aliud animal illud comediter, 40. diebus pœnitat; qui autem perdiditer illud in Ecclesia, sed pars ejus cederiter, & non inventa fuerit, 30. diebus pœnitentia teat. Et eadem pœnitentia videtur dignus Sacerdos, per cuius negligenter hostie consecrata pœnitentia pœnitentia, & comburit, & cinerem in Alteri vel Sacratio reponunt. Subditur autem diebus pœnitentia, & personæ, pœnitentia minui vel addi ad pœnitentiam prædicant. Hoc tamen observandum est, quod ubique species integræ inventur, sunt reverenter conservande; vel etiam sumende; quia manib[us] Speciebus manerit ibi Corpus Christi, ut, si supra dictum est. Ea vero, in quibus inventur, si modice fieri potest, sunt comburenda, & cinere in Sacratio recondito, sicut de rasura tabula dictum est. „Hac ibi.

Plura de defectibus ad longum traduntur in Missa. Li principio, ubi videantur, *mimirum de defectibus materiae, puta, panis & vini;* de defectibus formæ ipsius ministri, intentionis, dispositionis animæ vel corporis. De defectibus circumstantiarum loci, & temporis, vel requisitorum, v. g. Vestimenta, Altaria, Calicis, Missalis, &c. de defectu servitoris; & de defectu infirmatis Sacerdoti, & de defectibus alieni nocivi in Calice vel Hostia; de defectibus fractiōnis Hostie, aut congelationis Sanguinis; de defectu effusionis Sanguinis, aut casus Hostie. Quæ omnia videantur in Missali.

Videatur in eodem ritus, & modis dicendi Missam, Item que, & quod debeant dici Collectæ. Quo uenundum colore in Parientes. Quando dicendum Gloriæ, & Credo. Quæ sunt omittenda in Missis Defunctionum.

C A S U S

*C*ajus facit foundationem trium Missarum per heddomadam, ea lege, ut conferatur uni de familiae bene dictum, illiusq[ue] ad Sacerdoti.

Queritur: An possit conferri ei, qui non est acta Sacerdos?

Resp. *Affirmative.* Cui suffragatur quotidiana praxis, qua permisce experimur, hujusmodi beneficia conferri eis, qui acti non sunt Sacerdotes, dummodo cætora habeant requisita, neis obstat aut Canonicus aliquis defectus, aut aliud quodvis impedimentum.

Primum: Quis in dubio annexio Sacerdotis ad beneficium intelligitur facta per modum aptitudinis, Propterea, *de Eleo.*

Secundum: Nam quando verba fundationis, non respicunt actum fundationis, sed illius persecutionem, sufficiunt Sacerdotum in habitu. Vitalm, in Clem. 2. §. Illa vers. num. 16. q. 1. de Eleo. & qual. Prout regulare esse in hujusmodi beneficiis, ac sufficere habilitatem ad Sacerdotum, disertis verbis habetur C. §. pro Clericis.

Terter: Quis non est verisimile, quod Fundator se voluntariter actare ad Missas unius potius quam alterius, cum Missa sit Sacrificium, quod potest per alium DEO offerri, ex qua verisimilitudine est interpretandæ mens disponit. Lib. 1. C. de Inoffic. testam. cum utroque modo satisfacit mentio Fundatori.

Neque obstat: presentandum dixerit habere qualitatem à funditoribus requisitam: Fundator autem dixit beneficium esse conferendū Sacerdoti; ergo si hac qualitate careat, non potest eligi.

Non, inquit, *bot obstat;* nam si Fundator per verba negativa disponit, ut nullus alius nisi qui acta Sacerdos sit, presentetur, vera esset objecio; quando autem per verba affirmativa disponit (prout in casu presenti ex supra scripto fundationis extracto liquet) potest in hac qualitate dispensare Episcopus. Ex Ratio est, quia illa verba non significant actum, sed aptitudinem ad hunc sensum: Illud Beneficium Ordinem Sacerdotalem habere annexum, & esse Sacerdotale; unde sicut beneficium Parochiale, & Canonicatus Sacerdotali habent annexum Ordinem Sacerdotalem, & hoc non obstante, quando alii conferuntur, non est necesse, ut actu sit Sacerdos, sed sufficit esse aptitudine, sic in hoc casu potest conferri beneficium non Sacerdoti, dummodo aptus sit. Immo illa aptitudo non est necesse, quod semper sit proxima: unde dispositio facta sub præallegata verborum forma solum significat beneficium esse adstrictum celebrare, sed huic obligacioni potest per alium satisfaci. Verum

Quid juris sit statuendum, si Patroni dissentiant in nominando, & presentando ad beneficium?

Res. in beneficis curatis, sicut & in electionibus Praulatorum, Superiorum, Priorum, Abbatissarum, &c. requiri copulativè, ut aliquis sit electus à majori, & sanciori parte Cap. *Quia propter.* Si tamen majora in duplice superent, non attenta collatione, qui per majora sit electus, confirmatur.

Ceterum hoc totum locum non inventit in beneficiis simplicibus, in quibus si iniqualibus suffragiis, & votis Patroni dissentiant, & unus quinque, & alter septem v. g. vota habeat, sic habens septem omnino præferri debet propter numerum; per Text. expressum in c. *Quoniam de Jure Patron.* ubi illa habetur: *Presenti Decreto statuimus, ut si forte in plures partes Fundatorum se vota divisorint, illa preficiatur Ecclesiæ, qui plurimorum eligitur, & adjutorum assensu.*

Tametsi autem per c. *Quia propter* supra adducunt sustinere possit, quod sanciora, licet pauciora, habent majora præferri debet, hoc tantum locum habet in curatis non vero simplicibus. Nam ubique receptionis est, ut si actus aliquis a pluribus sit explicandus, semper major pars inspicenda, & sequenda. C. *Item si unus 17. §. 6. ff. de Recept.* qui orb. ut videtur est tum in electionibus, tum in negotiis alius, que in aliis Collegiis impedientur, tum in pluribus judicis, c. *De suo ex tribus 9. ff. de Re jud.*

EXAMEN VIII.
De Hierarchia Ecclesiastica.

De Episcopatu, de quo Ang. Doct. agit in Suppl. 3. p. q. 40. ut de Statu Episcoporum agit 2. 2.

q. 158. Item de Calibatu Clericorum.

QUÆRÒ I. Estne in Ecclesia Christi vera Hierarchia, ad quam spectent etiam Episcopi?

XCVII. Resp. *Affirmative.* Est de Fide. Et Ratio est: Hierarchia iusta S. Thom. 1. p. const. 108. art. 1. in c. nihil est aliud, quam sacer principatus, vel multitudine ordinata sub uno Princeps. Et ordo Hierarchie, iuxta S. Thom. ibidem in fine corp. est, alios quidem purgari, & illuminari, & perfici: alios autem purgare, & illuminare, & perficere, qui sunt actus Hierarchie. *Subsum.* Sed Ecclesia Christi est sacer Principatus, & multitudo ordinata sub uno Princeps, visibilis in terris, scilicet Papa, invisibilis in Cœli; estque in ea optimus ordo, & subordinatione, juxta quam *alii* purgant, illuminant, perficiunt, *nimirum* Episcopi: *alii* purgant, illuminantur, perficiuntur, ut etiam pater ex *Prologo hujus Tractatus*, ante Examen primum. Ergo.

Dixi, esse de Fide. Ita clare pater ex *Trident.* Sess. 23. cap. 4. de Eccles. Hierarch. & ordinatione sic decernente: „Quoniam in Sacramento Ordinis sicut, & in Baptismo, & Confirmatione characterem imprimunt, qui nec deleri, nec auferri possunt, merito Sancta Synodus damnat eorum sententiam, qui assurint, Novi Testamenti Sacerdoties temporaria tantummodo potestatem habere, & semel rite ordinatis, iterum Laicos effici posse, si Verbi Dei Ministerium non exerceant. Quod si quis omnes Christianos promiscue Novi Testamenti Sacerdotess esse, aut omnes pari inter se potestate spirituali prædictos affirmet, nihil aliud facere videtur, quam Ecclesiasticam Hierarchiam, que est ut Castorum acies ordinata, confundere: perinde, ac si contra Beati Pauli doctrinam omnes Apostoli, omnes Prophetæ, omnes Evangelistæ, omnes Pastores, omnes sint Doctores. Proinde Sacrosancta Synodus declarat, præter ceteros Ecclesiasticos gradus, Episcopos, qui in Apostolorum locum secundus cesserunt, ad hunc Hierarchicum ordinem præcipue pertinere, & positos, sicut idem Apostolus ait in Spiritu Sancto, regere Ecclesiam Dei, eosque Presbyteros superiores esse, ac Sacramentum Confirmationis conferre, ministros Ecclesie ordinare, atque alia pleraque peragere ipsos posse: quoniam functionum potestatem reliqui inferioris ordinis nullam habent. Docet insuper Sacrosancta Synodus, in Ordinatione Episcoporum, Sacerdotum, & ceterorum Ordinum, nec populi, nec cuiusvis secularis potestatis, & magistratus consensum, sive votationem, sive auctoritatem ita requiri, ut sine ea irrita sit Ordinatio, quin potius decernat, eos, qui tantummodo à populo aut seculari potestate, ac magistratu vocati, & instituti ad hac ministeria exercenda ascendunt, & qui in ea propria temeritate sibi sumunt, omnes non Ecclesiæ ministros, sed futuros, & latrones per ostium non ingressos, habendos esse.“ Hac ibi.

QUÆRÒ II. Promovendus ad Episcopatum, quas debet habere qualitates? Quantam scientiam?

XCVIII. Resp. *Concil. Trident.* Sess. 24. de Reform. c. 1. sic statuit: „Omnis, & singulus, qui ad progressionem præficiendorum quodcumque jus, quamcumque ratione à Sede Apostolica habent, aut aliqui, qui operam suam præstanti, hortatur & monet (nimirum Sancta Synodus) ut in primis meminimunt, nihil se ad DEL Gloriam, & populorum salutem utilius posse facere, quam si bonos Pastores, & Ecclesie gubernandæ idoneos promoveri studeant, eosque alienis peccatis communicantes, mortaliter peccare, nisi quos digniores, & Ecclesie magna utilitas ipsi judicaverint, non quidem precibus, vel humana respectu, aut ambientium suggestionibus; sed

„eorum exigentibus meritis, præfici diligenter curar, verint; & quos ex legitimo Matrimonio natos, & vita, & aetate, doctrina, atque aliis omnibus qualitatibus præditi sciant, quae juxta sacros Canones, & Tridentina hujus Synodi Decreta requirentur. Hac ibi. Ubi plura statuantur, que sunt servanda in creatione Episcoporum, & Cardinalium, quæ videantur, uti, & Sess. 7. de Reform. cap. 1.

Idem Concilium Sess. 22. de Reform. cap. 2. dicit: „Quicunque postquam in Ecclesia Cathedrales erit assumendum, antea in Universitate Studiorum Magister, sive Doctor aut Licentiatus, vel in sacra Theologia, vel in jure Canonico merito sit promotus, aut publico officio Ecclesie testimonio idoneus ad alios docendos ostendatur. Quod si Regularis fuerit, a Superioribus sue Religionis similem fidem habeat.“

Item in cap. *Omnis*, 6. dist. 38. quod est desumptum ex Synodo septima, statuitur, ut Metropolitanus diligenter inquirat, an is, qui ad Episcopatum provehendus est gradum, in promptu habeat legere scrutabilium tam sacros Canones, & S. Evangelium, quam omnem divinam Scripturam. Et mox subditur: Substantia enim summi Sacerdotii nostri sum eloqua divinitus tradita, id est, vera divinarum Scripturarum disciplina.

Ex his sequitur, quod Episcopus non solum scientia debet que in praecedentibus sunt assignatae, pro aliis Sacerdotibus, sed major ei scientia sit necessaria ex Theologia; & sacris Canonibus, ut merito saltem dignus sit Laurea doctoralis Theologie, & Juris Canonici. Porro cum de facto Episcopi eligantur de gremio Canonicorum talis Ecclesie, & de facto existat multa cause forenses ad Episcoporum Tribunalia devolvantur, ad quas Juris utriusque scientia requiritur; hinc si contingat eligi aliquem, qui ex his omnibus non sufficiat, is exemplo Moysis Exod. 18. *Sacerdota*, seu que sunt ad Deum, & propriis concernent salutem animalium, trahit ipsam: *reliqua vero per Ministros, & Consiliarios, sed idoneos, eruditos, timoratos, incorruptos.*

XCIX. Nec mirum, quod singularis scientia requiratur in Episcopis, quia *Trid.* Sess. 6. de Reform. c. 1. ex A. 10. eos monitos esse vult, ut attendentes sibi, & universo Gregi, in quo *Spiritus Sanctus* posuit cor regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit Sanguine suo, vigilent, sicut *Apollonius* præcipit, in omnibus laborent, & ministerium suum implant. Item debetur eis in Choro, Capitulo, Processionibus, & aliis publicis actibus prima Sedes, & locus: est in eius præceptis omnium rerum agendarum auctoritas, ut loquitur *Trid.* Sess. 25. de Reform. c. 6. „Sunt Patres, & Pastores à Principebus, & ceteris honorandi.“ Ut patet ex *Trid.* cit. Sess. 25. c. 17., Successorunt in locum Apostolorum, & præcipue spectant ad Ordinem Hierarchicam Ecclesie. Ut patet ex *Trid.* Sess. 23. cap. 4., Episcoporum Officium est Angelicus humeris, & ris formidulum. „Ex *Trid.* Sess. 6. cit. cap. 1. statuente, Ut illud nonnisi qui magis digni fuerint, quorumque prior vita, ac omnis aetas, à puerilibus exordiis usque ad perfectiores annos, per disciplina Ecclesiastica stipendi laudabiliter acta testimonium præbeat, secundum venerabiles beatorum Patronum Sanctiones assumantur. Item Episcopi in jure vocantur summi Sacerdotes, Sacerdotum Principes, Legati Christi; à S. Gregorio, Astra Celi, à S. Clemente, Terrestres Dii. Ergo necesse est, ut singularis sanctitas, prudenter, & scientia in eis effulget.“

QUÆRÒ III. Quid est Episcopatus? Estne Ordo distinctus a Presbyteratu?

C. Resp. 1. Considerando ipsum huius nominis etymologiam, *ly Episcopus* est nomen Gracum (ut explicat S. Thom. loco citando infra q. 7. in fine, num. 112.) dictum ab *Epi*, quod est *supter*, & *scopos* vel *scopi*, quod est intendere, quasi *superintendens*, quia superintendit Laicos, & Clericos sibi commissis. Vel est idem quod *speculator*, quia speculator sub-

ditorum mores, & vitam, & si in hoc sit negligens, est in peccato mortali. Definiri potest Episcopus sic: Est Sacerdos habens potestatem administrandi Sacramentum Ordinis, & Confirmationis, consecrandi Basilicas, seu Ecclesias, Altaria, sacra Vasa, Chrismæ, Virgines, approbandi ad Confessiones, & Conclaves, delegandi Jurisdictionem ad Sacraenta ministranda, &c.

Ex quo patet quid sit Episcopatus, nimirum Sacerdotum cum dicta potestate, &c. Hoc definitio patet ex mox dicendis, *nimirum* quod Episcopatus, non sit Ordo distinctus a Sacerdotio, sed sit ipse Ordo Sacerdotis cum majori extensione, & potestate ad prefata Officia. Unde data definitio habet genus, & differentiam: per ly Sacerdos Episcopus convenit cum omnibus Sacerdotibus; per potestatem nominatos actus ab eis differt.

Cl. Resp. 2. Episcopatus est quidem gradus aliquis, & dignitas, ac potestas in Ecclesiastica Hierarchia Sacerdotio sublimior, & quidem jure divino, probabilis tamen est, quod non sit Ordo vel Sacramentum à Sacerdotio distinctum, nec imprimit novum characterem, sed tantum sit extensus, & excellentiusimum complementum Sacerdotii, & characteris eius; Unde est ipsum Sacerdotio vel extensem, seu ampliatum vel auctum majore potestate ad placitum, ob d. fœtum materie, & subditorum; si autem admittentur ad civitatem vel Diocesim, pro ordinatis sunt, absque nova concessione possunt exercere suam jurisdictionem, subditos puniendo, excommunicando, &c.

Nota hic, quod tempore Apostolorum, ut patet ex S. Paulo *Philipp.* 1. Hoc vocabulum *Presbyter* fuerit communis Presbyteris, & Episcopis, & Episcopis fuerint vocati Presbyteri: ex quo non sequitur, quod jure Divino fuerint ejusdem gradus, & dignitatis.

2. *Part. Respons.* 2. est contra varios DD. colligunt tamen ex *Trid.* Sess. 23. c. 1. & 2. ubi non recensentur nisi 7. Ordines, incipiendo a Sacerdotio veluti a supremo, nulla facta mentione Episcopatus. Est etiam S. Thom. cit. q. 40. art. 5.

Ratio 1. ex S. Th. ibidem. Distinctio Ordinum sumitur penes habitudinem, quam dicunt ad Eucharistiam, ad quam velut ad finem ordinantur, ut dictum est supra in hoc *Tr. Ex. 2. num. 8. Resp. 7.* Sed Episcopatus non dicit aliam habitudinem ad Eucharistiam quam Sacerdotium, quia Episcopus non potest magis consecrare Corpus, & Sanguinem Christi, quam simplex Sacerdos. Ergo Episcopatus non est Ordo distinctus a Sacerdotio.

Ratio 2. Si Episcopatus esset Ordo realiter distinctus a Sacerdotio, virtualiter eminenter continet illud, utpote Ordo superior, sicut ob eamdem rationem Sacerdotium continet Ordines inferiores; Sed Episcopatus non continet virtualiter eminenter Sacerdotium: Ergo *Min.* patet: si continetur, &c. Episcopatus validè suscipitur non suscepto Sacerdotio, sicut Sacerdotium validè suscipitur non suscepto Ordinibus inferioribus, ut supra dictum est de Ordinatione per salutem: *Sed Episcopatus non est validus non suscepto prævi Sacerdotio.* Ergo

Oppono huic Rationi: Dantur Episcopi, qui non sunt Sacerdotes, nec sunt consecrati, ut patet in quibusdam Principibus Germanicis. Ergo

CII. Ad hoc fateor dari tales, eosque absolunt etiam ab ipso Summo Pontifice sic vocari, ac titulare tam ei deberti, immo, & in re esse tales, non tamen ob potestatem adequatam Episcopalem, scilicet Ordinis, & Jurisdictionis simul, sed inadæquatam tantum, scilicet Jurisdictionis. Quod etiam patet ex derivatione hujus nominis *Episcopus* ex Gratiano, se magis *conuentu* quam *dispositionis* *Dominice* *veritate* *Presbyteris* esse *majores*, & in commune debere Ecclesiam regere, Ergo non *Jure Divino* &c.

Omissis variis Solutionibus Resp. cum *Gibbon*, dicendo, immediate Jure Divino institutum esse, quod Episcopi sint superiores Presbyteris, in primis quod potestem Ordinis, quia soli illi competit potestas ordinandi Sacerdotes, & sic generandi Parochi Ecclesie. Item per modum Ministri ordinarii conferendi Sacramentum Confirmationis, & consecrandi templi, altarum, &c. At Presbyteris non convenient potestas ordinandi, sed tantum baptizandi, & pecatatis absolvendi, & ita generandi filios Ecclesie; deinde etiam quod potestem Jurisdictionis, quia

ut dictum est, *Spiritus S. eos posuit regere Ecclesiam Dei*; potestas autem regendi est Jurisdictionis.

Hec autem potestas Jurisdictionis competens est universalis, & quasi in acta signata; ut autem redigatur ad actum exercitum, dependet a Summo Pontifice, cuius est illi assignare determinatas Ecclesias, & tales subditos Sacerdotes. Et ideo superioritas Jurisdictionis Episcoporum supra Presbyteros quodam partem est de jure Ecclesiastico utpote proveniens, & dependens a Summo Pontifice, & de hac ultima superioritate intelligi debet verba S. Hieron. Simile est in Episcopis titularibus, habent enim, & illi de Jure Divino Jurisdictionem quasi activam, impeditam tamen, ob d. fœtum materie, & subditorum; si autem admittentur ad civitatem vel Diocesim, pro ordinatis sunt, absque nova concessione possunt exercere suam jurisdictionem, subditos puniendo, excommunicando, &c.

Nota hic, quod tempore Apostolorum, ut patet ex S. Paulo *Philipp.* 1. Hoc vocabulum *Presbyter* fuerit communis Presbyteris, & Episcopis, & Episcopis fuerint vocati Presbyteri: ex quo non sequitur, quod jure Divino fuerint ejusdem gradus, & dignitatis.

3. *Part. Respons.* 2. est contra varios DD. colligunt tamen ex *Trid.* Sess. 23. c. 1. & 2. ubi non recensentur nisi 7. Ordines, incipiendo a Sacerdotio veluti a supremo, nulla facta mentione Episcopatus. Est etiam S. Thom. cit. q. 40. art. 5.

Ratio 1. ex S. Th. ibidem. Distinctio Ordinum sumitur penes habitudinem, quam dicunt ad Eucharistiam, ad quam velut ad finem ordinantur, ut dictum est supra in hoc *Tr. Ex. 2. num. 8. Resp. 7.* Sed Episcopatus non dicit aliam habitudinem ad Eucharistiam quam Sacerdotium, quia Episcopus non potest magis consecrare Corpus, & Sanguinem Christi, quam simplex Sacerdos. Ergo Episcopatus non est Ordo distinctus a Sacerdotio.

Ratio 2. Si Episcopatus esset Ordo realiter distinctus a Sacerdotio, virtualiter eminenter continet illud, utpote Ordo superior, sicut ob eamdem rationem Sacerdotium continet Ordines inferiores; Sed Episcopatus non continet virtualiter eminenter Sacerdotium: Ergo *Min.* patet: si continetur, &c. Episcopatus validè suscipitur non suscepto Sacerdotio, sicut Sacerdotium validè suscipitur non suscepto Ordinibus inferioribus, ut supra dictum est de Ordinatione per salutem: *Sed Episcopatus non est validus non suscepto prævi Sacerdotio.* Ergo

Oppono huic Rationi: Dantur Episcopi, qui non sunt Sacerdotes, nec sunt consecrati, ut patet in quibusdam Principibus Germanicis. Ergo

CII. Ad hoc fateor dari tales, eosque absolunt etiam ab ipso Summo Pontifice sic vocari, ac titulare tam ei deberti, immo, & in re esse tales, non tamen ob potestatem adequatam Episcopalem, scilicet Ordinis, & Jurisdictionis simul, sed inadæquatam tantum, scilicet Jurisdictionis. Quod etiam patet ex derivatione hujus nominis *Episcopus* ex Gratiano, se magis *conuentu* quam *dispositionis* *Dominice* *veritate* *Presbyteris* esse *majores*, & in commune debere Ecclesiam regere, Ergo non *Jure Divino* &c.

Hic solutioni Oppone illa Juristarum axiomata: Quod quis per se non potest, id etiam non potest per alium. Nemo potest plus juris in alium transferre, quam ipse habeat.

Horum Juris axiomatum sensum dico esse, quod sint vera, si delegatus de cetero omni jurisdictione Mmm 2 ca-